

Vlaanderen
is erfgoed

Opheffingsdossier

Traditioneel diephuis: bovengevel en bedaking in Antwerpen

Monument

Agentschap
Onroerend
Erfgoed

Opheffingsdossier:

Traditioneel diephuis: bovengevel en bedaking, Antwerpen, Nosestraat 1 – monument (opheffing)

Onderwerp

Benaming: Traditioneel diephuis: bovengevel en bedaking
Adres of ligging: Nosestraat 1, Antwerpen

Dossier

Type dossier: opheffingsdossier (Gehele opheffing)
Dossiernummer: 4.001/11002/164.1

Bescherming

Beschermd als: monument
Beschermingsbesluit: koninklijk besluit van 2 september 1976
URI Besluitendatabank Onroerend Erfgoed: <https://id.erfgoed.net/bsluiten/1020>

Inventaris Onroerend Erfgoed

URI Inventaris Onroerend Erfgoed: <https://id.erfgoed.net/aanduidingsobjecten/6628>

Samenvatting

De bescherming als monument van de bovengevel en de bedaking van het traditioneel diephuis, Nosestraat 1 in Antwerpen, wordt opgeheven omwille van het algemeen belang. De voorgevel had op het moment van bescherming door ingrijpende verbouwingen in de jaren 1960 een relatief beperkte erfgoedwaarde en is sindsdien verder aangetast. De erfgoedwaarden zijn volgens de huidige selectiecriteria (niet zeldzaam, weinig herkenbaar en representatief, aantasting van het ensemble) ontoereikend op Vlaams niveau om nog een bescherming als monument te verantwoorden.

Datum

17/01/2024

INHOUDSTAFEL

1.	Aanleiding tot opmaak van het dossier	4
2.	Beschrijvend gedeelte	4
2.1.	Ruimtelijke context	4
2.2.	Historiek van het beschermde goed	4
2.3.	Historiek van het beschermings- en beheerdossier	5
2.4.	Fysieke toestand van het onroerend goed	7
2.5.	Juridische toestand	7
2.5.1.	Adres en kadaster	7
2.5.2.	Onroerend erfgoed	7
2.5.3.	Omgeving	8
3.	Evaluerend gedeelte	8
3.1.	Evaluatie van de opheffing van de bescherming	8
3.2.	Registratie van de erfgoedwaarden die verloren gaan	11
3.3.	Motivering van de afbakening van de opheffing	11
4.	Bronnen	11
5.	Bijlagen bij het inhoudelijk dossier	11
5.1.	Omgevingsplan	11
5.2.	Fotobijlage	11
5.3.	Documentatie	11

1. AANLEIDING TOT OPMAAK VAN HET DOSSIER

Dit is het inhoudelijk dossier bij het opheffingsbesluit van de bovengevel en bedaking van een traditioneel diephuis in de Nosestraat in Antwerpen. De opheffing van de bescherming kadert in de evaluatie van het beschermd erfgoedbestand, zoals ingeschreven in de Beleidsnota Onroerend Erfgoed (2019-2024) van minister Matthias Diependaele.

De bescherming werd onderzocht in het project 'snelle screening' (2021-2022). Deze snelle screening had als doel om op een termijn van anderhalf jaar die beschermingen te detecteren die vandaag overduidelijk niet meer aan de hedendaagse selectiecriteria voor bescherming voldoen. Met uitzondering van de stedenbouwkundige ensembles en het archeologisch en varend erfgoed, werd het volledige beschermd bestand gescreend.

Dit dossier betreft de volledige opheffing van de bescherming als monument van de bovengevel en bedaking van een traditioneel diephuis, Nosestraat 1 in Antwerpen.

2. BESCHRIJVEND GEDEELTE

2.1. Ruimtelijke context ¹

De woning waarvan de bovengevel en bedaking deel uitmaken, is gelegen in de Nosestraat, te situeren in de historische binnenstad van Antwerpen (tweede stadsuitbreiding ca. 1250). De straat dankt haar naam aan kanunnik Hugo Nose die in 1249 zijn eigendommen op de Dries aan de Dominicanen schonk om er hun klooster op te bouwen.

Het pand maakt deel uit van het huizenblok dat omsloten wordt door de Nosestraat, de Veemarkt, de Sint-Paulusplaats, de Sint-Paulusstraat en de Zwartzustersstraat en waarbinnen de als monument beschermde Sint-Pauluskerk met voormalig Dominicanenklooster gelegen zijn. De Nosestraat is een korte straat tussen de Veemarkt en de Sint-Paulusplaats/Kleine Kraaiwijk, waarvan de oostzijde gedomineerd wordt door de voorgevel van de Sint-Pauluskerk met aan weerszijden ondiepe panden die achteraan reiken tot aan de kerk- en kloostersite.

Een viertal panden in de straat zijn opgenomen in de vastgestelde inventaris waaronder al dan niet op oudere panden teruggaande winkelhuizen in neoclassicistische of eclectische stijl uit het begin van de 20ste eeuw, met bewaarde klassieke houten winkelpuien (nummers 2 en 6) of overkragende loggia's (nummer 7) en de parochiale meisjesschool Sint-Paulus (nummer 4) van 1907, in 1988 verbouwd tot wooncomplex. Ook op de nummers 3 en 5 bevinden zich nog vermeldenswaardige klassieke houten winkelpuien.

Het beschermd onroerend erfgoed in de omgeving van het beschermd onroerend goed wordt weergegeven op een omgevingsplan in bijlage bij dit opheffingsdossier.

2.2. Historiek van het beschermd goed

De beschermde bovengevel en bedaking maakten deel uit van een traditioneel diephuis met trapgevel van twee traveeën en twee bouwlagen onder een zadeldak (nok loodrecht op de straat), opklimmend tot de tweede helft van de 16de eeuw. Voortgaande op de gravure van Sanderus uit 1659 werd het straatbeeld van de Nosestraat gekenmerkt door dit type van bebouwing (zie 5.3. Documentatie, figuur 1-2). In 1886 werd door de eigenaar, een 'smid, sloot- en kachelmaaker' een toelating gevraagd

¹ INVENTARIS ONROEREND ERFGOED 2023: *Nosestraat* [online], <https://id.erfgoed.net/themas/969> (geraadpleegd op 12 december 2023); INVENTARIS ONROEREND ERFGOED 2023: *Historische stadskern van Antwerpen* [online], <https://id.erfgoed.net/erfgoedobjecten/140031> (geraadpleegd op 12 december 2023).

voor het bouwen van een winkelpui op de begane grond (zie 5.3. Documentatie, figuur 3).²

Een archiefphoto uit de eerste inventarisatie van het bouwkundig erfgoed in Antwerpen in 1975 toont een straatgevel met een trapgevel van zes treden, bekleed met een sterk verweerde cementering (zie 5.3. Documentatie, figuur 4). Het voorkomen van de tweede bouwlaag duidt op een 19de-eeuwse verbouwing, een aanpassing die veelvuldig voorkwam bij historische stadswoningen uit de 16de -17de eeuw.³ Deze niet-verankerde bouwlaag werd geopend door twee rechthoekige vensters, voorzien van zesdelig houten schrijnwerk, een natuurstenen lekdrempel en een houten latei. Het oorspronkelijke bak- en zandsteenparement, verankerd door smeedijzeren muurankers, bleef slechts behouden in de oorspronkelijk tweeledige geveltop. Het eerste register bestond uit een rechthoekig drielicht met verweerde druiplijsten, kwarthol geprofileerde posten en negblokken, het bredere middenluik was voorzien van een latei op korbeeltjes. De topgeleding werd oorspronkelijk gekenmerkt door een centraal rechthoekig luik onder een druiplijst en een overhoeks topstuk op een kraagsteen.

In 1964 werd de begane grond volledig verbouwd tot een elektrische omvormingspost. Hierbij werd de bestaande winkelpui verwijderd en vervangen door een nieuw bakstenen parement met twee rechthoekige deuropeningen (zie Documentatie 5.3., figuur 5).⁴

Met dit uitwendig voorkomen werd in 1976 de bovengevel van de voorgevel en de bedaking van het pand beschermd als monument.

2.3. Historiek van het beschermings- en beheerdossier

De bescherming als monument van de bovengevel van de voorgevel en de bedaking van het pand Nosestraat 1 maakt deel uit van een uitgebreid geografisch pakket van 200 beschermingen in Antwerpen. Het koninklijk besluit dateert van 2 september 1976.⁵ De lijst aan beschermde monumenten in dit pakket behelst voornamelijk delen van gebouwen (gevels, delen van gevels, bedaking,ingangsomlijstingen,...), archeologische resten en heiligenbeelden, daterend van vóór 1800 en gelegen binnen de historische binnenstad, begrensd door de stadsvesten van ca. 1250. Dit besluit is één van de omvangrijke beschermingsbesluiten uit de jaren 1970-1980 die meerdere beschermingen van gevels en bedakingen omvatten in grote steden als Antwerpen, Gent en Brugge. In het besluit van 1976 werden in Antwerpen 162 voorgevels beschermd waaronder 85 beperkt tot 'voorgevel-bovengevel'.⁶ In het beschermingsbesluit worden geen erfgoedwaarden genoemd, noch omschreven.

In de doelmatigheidsanalyse van gevels en bedakingen wordt gewezen op de praktische beheersproblemen die dergelijke type van gedeeltelijke beschermingen met zich meebrachten.⁷ De toenmalige administratie erkende deze problematiek reeds vroeg omdat het duidelijk niet strookte met de holistische benadering van de monumentenzorg zoals die door de wetgeving van 1976 werd vooropgesteld. Dergelijke beschermingsbesluiten zouden zijn opgemaakt om te redden wat er te redden viel in de op dat ogenblik verloederde stadskernen. De interieurs van de beschermde panden waren hierdoor vaak

² SAA, Bouwdossiers, 1886#0160.

³ INVENTARIS ONROEREND ERFGOED 2023: *Traditioneel diephuis* [online], <https://id.erfgoed.net/erfgoedobjecten/4398> (geraadpleegd op 12 december 2023).

⁴ SAA, Bouwdossiers, 18#46389 en 18#85762.

⁵ Onroerend Erfgoed Antwerpen, Beschermingsdossier A/0004/32, Geografisch pakket Antwerpen (AGENTSCHAP ONROEREND ERFGOED, 1976): De bescherming van de Nosestraat 1 staat in het koninklijk besluit vermeld onder volgnummer 61.

⁶ 'voorgevel-bovengevel' werd begrepen als vanaf de tweede bouwlaag, met uitsluiting van de meestal verbouwde begane grond.

⁷ DE HOUWER V. & DEPUYDT K. 2019: *Doelmatigheidsanalyse Gevels en bedakingen*. Eindrapport, Onderzoeksrapporten agentschap Onroerend Erfgoed 112.

niet bezocht. Voor bepaalde panden werd dit opgelost door later -als bijvoorbeeld een restauratie aan de orde was- de bescherming uit te breiden tot het volledige pand om het interieur te vatten. Dit is niet gebeurd voor het pand Nosestraat 1.

Er zijn weinig gegevens bekend in het archief Onroerend Erfgoed omtrent het beheer van de bovengevel en de bedaking van het pand in de eerste decennia na de bescherming.

In de jaren 2000 maakte het pand Nosestraat 1 deel uit van een grootschalig restauratie- en verbouwingsproject van een groot deel van de achterliggende vroegere kloostergebouwen op de Sint-Paulussite. Op 19 januari 2001 verleende Monumenten en Landschappen (AROHM) hiervoor een gunstig advies.⁸ Ingrijpende werkzaamheden werden uitgevoerd in de kloostergebouwen en aansluitende panden, waarbij afgeweken werd van de goedgekeurde ontwerpen en de werken niet altijd vergund bleken.⁹ Dit leidde tot een lang aanslepend conflict en proces tussen de eigenaar, de Stad en de kerkfabriek. Werken werden stilgelegd, in 2010 werd opnieuw een vergunningsaanvraag ingediend voor het deels verbouwen, deels regulariseren, en om deels bestemmingswijzigingen en een wijziging van het aantal woonegelegenheden door te voeren. Deze werd door de stad geweigerd op basis van doorgaans ongunstige adviezen van de diverse instanties waaronder onroerend erfgoed.¹⁰

Op 20 augustus 2007 verleende Onroerend Erfgoed een machtiging tot regularisatie van de uitgevoerde werken aan het Sint-Paulusklooster na aanpassing van de plannen aan de opmerkingen van Onroerend Erfgoed.¹¹ Deze opmerkingen hadden geen betrekking op het huidige pand Nosestraat 1. De gevelplannen tonen wel aan dat de gevel van Nosestraat 1 sterk verbouwd zou worden met een quasi volledige sloop van de getrapte geveltop. De plannen voorzagen een duplexappartement op de eerste en tweede verdieping (zie Documentatie 5.3., figuur 8-9-10-11).

Archiefphoto's van 2004 bevestigen alleszins grondige verbouwwerken aan de geveltop en bedaking (zie Documentatie 5.3., figuur 6-7).¹² De plannen moeten echter bijgestuurd geweest zijn, gezien het uiteindelijke resultaat toch een trapgevel betreft, weliswaar in een sterk aangepaste en vereenvoudigde vorm: zo werd de getrapte geveltop, oorspronkelijk met een rechthoekig luik en een overhoeks topstuk op een kraagsteen, vanaf de derde trede volledig hermetseeld waarbij het luik, het overhoeks topstuk en vermoedelijk ook sporen van het bak- en zandstenen parement niet werden hernomen. Het verankerde bak- en zandsteenparement bleef dus enkel behouden in het eerste register van de oorspronkelijk tweeledige geveltop. De volledige bovenbouw van de voorgevel werd gedecapeerd en gekaleid. Door het verwijderen van de cementering werden bouwsporen van vroegere bouwfasen zoals diverse ontlastingsbogen van vroegere muuropeningen opnieuw zichtbaar. Alle vensters kregen nieuw houten schrijnwerk met een sterk vereenvoudigde verdeling. Ook blijkt duidelijk uit de foto's dat de dakstructuur en dakbedekking grondig werden vernieuwd.

⁸ ONROEREND ERFGOED: *adviesdossier – Antwerpen - Nosestraat 1 - Sint-Paulusklooster - verbouwen van het Sint-Paulusklooster tot verhuurappartementen* [online], <https://id.erfgoed.net/archief/dossiers/72432> (geraadpleegd op 5 januari 2023).

⁹ STEENMEIJER ARCHITECTEN 2017: *Beheersplan Sint Pauluskerk, Calvarieberg, tuin en poortgebouw* [online], [Antwerpen - Sint-Pauluskerk, calvarieberg, tuin en poortgebouw | Plannen | Onroerend Erfgoed](https://id.erfgoed.net/archief/dossiers/71853) (geraadpleegd op 5 januari 2024).

¹⁰ ONROEREND ERFGOED: *adviesdossier van de expertencommissie – Antwerpen -Nosestraat 1 – verbouwen, herbestemming* [online], <https://id.erfgoed.net/archief/dossiers/81650> (geraadpleegd op 12 januari 2023).

¹¹ ONROEREND ERFGOED: *adviesdossier – Antwerpen - Nosestraat 1 – verbouwen klooster-regularisatie* [online], <https://id.erfgoed.net/archief/dossiers/71853> (geraadpleegd op 5 januari 2023).

¹² SAA, bouwdossiers, 2395#181.

De reeds in 1964 sterk gewijzigde begane grond met elektrische omvormingspost bleef ongewijzigd, met uitzondering van de twee kleine dichtgemetselde openingen aan weerszijden van de deuropening.

Bij een plaatsbezoek aan het interieur in januari 2023 werd vastgesteld dat het duplexappartement opnieuw verbouwd werd: met uitzondering van één bewaarde moerbalk tussen de begane grond en de eerste verdieping, was er geen spoor meer bewaard van een historische planindeling of dito bouwonderdelen (trap, kelder, balklagen, kapconstructie,...). Het huidige interieur bevat geen erfgoedelementen en -kenmerken.

2.4. Fysieke toestand van het onroerend goed

De fysieke toestand van het onroerend goed waarvoor dit opheffingsdossier wordt opgemaakt is vastgesteld tijdens plaatsbezoeken op 7 oktober 2022 en 12 januari 2023. De fysieke toestand is op die momenten fotografisch gedocumenteerd. Deze registratie is als bijlage bij het ministerieel besluit gevoegd en geeft een beeld van de toestand van de onroerende goederen op het moment van de opheffing.

Het pand bevindt zich in een goede bouwfysische toestand, behoudens verborgen gebreken.

2.5. Juridische toestand

2.5.1. Adres en kadaster

Het traditioneel diephuis, waarvan de bovengevel en bedaking beschermd werd als monument, heeft als adres Nosestraat 1 in Antwerpen.

De kadastrale toestand is deels gewijzigd ten opzichte van het ogenblik van bescherming. De huidige kadastrale gegevens van het monument zijn: Antwerpen, 1ste afdeling, sectie A, perceelnummers 2120 C en 2120 B (deel).

In het beschermingsbesluit van 2 september 1976 wordt dit kadastraal omschreven als: Antwerpen, 1ste afdeling, artikel 39, sectie A, perceelnummer 2120 C.

2.5.2. Onroerend erfgoed

Het traditioneel diephuis Nosestraat 1 is:

- vastgesteld bouwkundig erfgoed sinds 29 maart 2019, zie <https://id.erfgoed.net/aanduidingsobjecten/102761>
- gelegen in de historische stadskern van Antwerpen, aangeduid als vastgestelde archeologische zone sinds 19 februari 2016, zie <https://id.erfgoed.net/aanduidingsobjecten/11874>
- gelegen in de bufferzone van het als UNESCO werelderfgoed erkende museum Plantin-Moretus, zie <https://id.erfgoed.net/aanduidingsobjecten/15003>

De bovengevel en de bedaking van het traditioneel diephuis Nosestraat 1 zijn beschermd als monument bij ministerieel besluit van 2 september 1976, zie <https://id.erfgoed.net/aanduidingsobjecten/6628>

Het beschermd onroerend erfgoed in de omgeving van het beschermd onroerend goed wordt weergegeven op een omgevingsplan in bijlage bij dit opheffingsdossier.

In de omgeving van het monument bevinden zich volgende beschermde monumenten:

- Sint-Pauluskerk en Dominicanenklooster, Veemarkt zonder nummer <https://id.erfgoed.net/aanduidingsobjecten/5137>
- neoclassicistisch burgerhuis, Kleine Kraaiwijk 8-12, <https://id.erfgoed.net/aanduidingsobjecten/5078>

In de omgeving van het monument bevinden zich verschillende als bouwkundig erfgoed vastgestelde panden:

- winkelhuis in neoclassicistische stijl, Kleine Kraaiwijk 14
<https://id.erfgoed.net/aanduidingsobjecten/101364>
- winkelhuis in neoclassicistische stijl, Nosestraat 2
<https://id.erfgoed.net/aanduidingsobjecten/102762>
- voormalige parochiale meisjesschool Sint Paulus, Nosestraat 4
<https://id.erfgoed.net/aanduidingsobjecten/102763>
- winkelhuis in eclectische stijl, Nosestraat 6
<https://id.erfgoed.net/aanduidingsobjecten/102764>
- laatclassicistisch burgerhuis, Sint-Paulusplaats 19
<https://id.erfgoed.net/aanduidingsobjecten/103799>
- Pettenwinkel Rossaert, Nosestraat 7
<https://id.erfgoed.net/aanduidingsobjecten/102765>

2.5.3. Omgeving

Op het afgebakend perceel is het RUP 'Binnenstad', goedgekeurd op 26/4/2012, van toepassing.

De percelen gekend als Antwerpen, 1ste afdeling, sectie A, met perceelnummers 2120 C en 2120 B (deel) liggen op het gewestplan in woongebied met culturele, historische en/of esthetische waarde.

3. EVALUEREND GEDEELTE

3.1. Evaluatie van de opheffing van de bescherming

De bovengevel en bedaking van het traditioneel diephuis, Nosestraat 1 in Antwerpen, werden bij koninklijk besluit van 2 september 1976 beschermd als monument. De bescherming omvat het bovendeel vanaf de tweede bouwlaag van de voorgevel en de bedaking. In het beschermingsbesluit worden geen erfgoedwaarden genoemd en omschreven.

Op het ogenblik van de bescherming beperkten de aanwezige uitwendige erfgoedelementen en -kenmerken zich tot de bovenste geledingen van de voorgevel (vanaf de tweede bouwlaag) en de bedaking. Dit resulteerde in een fragmentarische bescherming die de in de 19de eeuw verbouwde eerste verdieping omvatte, de tot de 16de eeuw opklimmende tweeledige getrapte geveltop met bak- en zandsteenparement en de bedaking. Ondanks de slecht onderhouden toestand op het moment van de bescherming, bezaten deze geveldelen zeker uitwendig nog authentieke kenmerken. Over de staat en het voorkomen van het toenmalige interieur zijn geen gegevens bekend. Wellicht had dit te maken met de omvang van het beschermingsbesluit dat 200 objecten telde en waarbij de interieurs van de panden meestal niet bezocht werden (zie '2.3. Historiek van het beschermings- en beheerdossier').

Na de bescherming werden in de jaren 2000 grondige herstellings- en verbouwingswerken ondernomen met een grote impact op de geleding en historische materialiteit van de trapgevel: een deel van de geveltop werd hermetiseerd zonder de bovenste geleding met luik en het overhoeks topstuk met kraagsteen te hernemen, waarbij oorspronkelijk materiaalgebruik zoals het bak- en zandstenen parement gedeeltelijk verdween.

In 2023 werd het interieur sterk verbouwd tot een duplexappartement waarbij nauwelijks nog een bouwspoor van het vroegere achterliggende volume en de structuur behouden bleef. Het interieur bevat geen erfgoedelementen en -kenmerken.

Artikel 6.2.1, 3°, van het Onroerenderfgoeddecreet van 12 juli 2013 staat de gehele of gedeeltelijke wijziging of opheffing van een bescherming omwille van het algemeen belang toe. De parlementaire voorbereiding stelt daarbij het volgende: "*door een wijzigende context kan het algemeen belang immers geëvolueerd zijn ten opzichte van het algemeen belang ten tijde van de bescherming*".

In functie van een algemene evaluatie van het beschermd bestand in Vlaanderen die als doelstelling heeft om een dynamische selectie van de essentiële en representatieve getuigen van het leven in Vlaanderen te vrijwaren, wordt het beschermd erfgoed getoetst aan de hedendaagse inzichten inzake erfgoedwaarde. Deze evaluatie is gebaseerd op de erfgoedwaarde zoals vermeld in het Onroerenderfgoeddecreet van 12 juli 2013, artikel 2.1, 26°: de archeologische, architecturale, artistieke, culturele, esthetische, historische, industrieel-archeologische, technische, ruimtelijk-structurende, sociale, stedenbouwkundige, volkskundige of wetenschappelijke waarde waaraan onroerende goederen en de cultuuroederen die er integrerend deel van uitmaken hun huidige of toekomstige maatschappelijke betekenis ontleen. Daarnaast zijn de vijf selectiecriteria gebruikt die ook gehanteerd worden in functie van bescherming en die het afwegingskader vormen om het onroerend erfgoed te waarderen:

1° zeldzaamheid: geeft aan in hoeverre het onroerend goed uitzonderlijk voorkomt in relatie met de geografische context, de historische context, de typologie of het oeuvre;

2° herkenbaarheid: geeft aan in hoeverre het onroerend goed een goed herkenbare uitdrukking is van zijn oorspronkelijke functie, uitzicht of vormgeving, of van een belangrijke fase in de latere ontwikkeling daarvan;

3° representativiteit: geeft aan in hoeverre het onroerend goed typerend is voor een geografische of historische context of een welbepaalde typologie of een bepaald oeuvre;

4° ensemblewaarde: geeft aan in hoeverre het onroerend goed een sterke samenhang vertoont tussen de verschillende elementen;

5° contextwaarde: geeft aan in hoeverre er tussen het onroerend goed en zijn directe of ruimere omgeving een sterke relatie is op landschappelijk, stedenbouwkundig of esthetisch vlak.

Volgens de hedendaagse inzichten inzake erfgoedwaarden zijn de historische en architecturale waarde relevant voor de beschermde bovengevel van de voorgevel en bedaking van Nosestraat 1.

1° Zeldzaamheid:

In de historische binnenstad van Antwerpen zijn een 200-tal diep- en breedhuizen opklimmend tot de 16de-17de eeuw met gelijkaardige trapgevels in een traditionele bak- en zandsteenstijl, al dan niet met 19de-eeuwse of latere aanpassingen, beschermd als monument. De fragmentarisch beschermde gevel in de Nosestraat (bovengevel en bedaking), op het moment van de bescherming nog met een bouwhistorisch gelaagde bovenbouw en bedaking, vormt sinds de jaren 2000 door ingrijpende werken aan de beschermde geveldelen, geen zeldzaam authentiek voorbeeld meer. De historische en architecturale waarde zijn gering geworden. Een opheffing van deze gevel zou daarom geen hiaat betekenen in het soortgelijke beschermde erfgoed.

2° Herkenbaarheid:

Ondanks de fragmentarische bescherming, was op het ogenblik van de bescherming de bovenbouw van het pand, Nosestraat, nog afdoende herkenbaar als 16de-eeuwse trapgevel. De trapgevel werd tijdens werkzaamheden in de jaren 2000 verbouwd en deels gereconstrueerd met slechts een beperkt behoud van authentiek materiaal. Hierbij werden bepaalde voor deze bouwperiode typerende elementen (overhoeks topstuk op kraagsteen, parement van bak- en zandsteen, ankers) en later aangebrachte aanpassingen (detaillering 19de -eeuws schrijnwerk) niet hernomen. Ook de dakbedekking en dakstructuur werden in die periode grondig vernieuwd. Bijgevolg heeft de bovengevel en bedaking zowel in historische materialiteit als in vormgeving ingeboet aan authenticiteit

(historische, architecturale waarde). Binnen de 200-tal in de Antwerpse binnenstad beschermde traditionele breed- en diephuizen uit de 16de en 17de eeuw zijn er betere voorbeelden, al dan niet gerestaureerd, met een grotere herkenbaarheid: ondermeer Kammenstraat 75-77, Vlasmarkt 21-23, Oude Koornmarkt 15-17, Sint-Pieter en Paulusstraat 4, Lange Koepoortstraat 27, 29-31 en 36, Wiegstraat 16, Hoofdkerkstraat 4 en Wijngaardstraat 16.

3° Representativiteit:

Het pand, Nosestraat 1, was als traditioneel diephuis representatief voor de bebouwing in de omgeving van de Sint-Paulussite in de 17de eeuw, zie Documentatie 5.3., figuur 1. Doch door aanpassing van de eerste bouwlaag met de inbreng van een elektriciteitscabine in 1964 was het pand op het ogenblik van bescherming al niet meer representatief. Verbouwingswerken na de bescherming, in de jaren 2000, waaronder het heropmeten van de gevelbeëindiging, het vernieuwen van de dakstructuur en -bedekking, het vervangen van het schrijnwerk,... zonder daarbij rekening te houden met de bestaande historische gelaagdheid van het geheel, hebben de representativiteit bijkomend aangetast. Vanuit hedendaags oogpunt is de representativiteit dus eerder laag als gevolg van de lage herkenbaarheid (historische en architecturale waarde).

4° Ensemble (ensemblewaarde):

Op het ogenblik van de bescherming bezat het pand, Nosestraat 1, een beperkte ensemblewaarde wegens het reeds aangetaste gevelbeeld (zie de in 1963 sterk verbouwde begane grond). Restauratie- en verbouwingswerken in de jaren 2000 hebben een bijkomende impact gehad op het algemeen voorkomen van dit gevelbeeld. In plaats van werkzaamheden met het oog op een herwaardering van de beschermde geveldelen en bedaking, hebben deze delen ingeboet aan essentiële erfgoedelementen en -kenmerken, zoals de gevelgeleding, -vormgeving en -materialiteit. Ook is hierdoor en door de inwendig sterke verbouwing tot duplexappartement de structurele samenhang tussen de beschermde delen van de voorgevel en het achterliggende bouwvolume beperkt. De ensemblewaarde van het pand, opklimmend tot de 16de eeuw met 19de-eeuwse aanpassingen, is hierdoor aangetast (architecturale waarde).

5° Context (contextwaarde):

Wegens zijn ligging binnen de historische binnenstad van Antwerpen bevindt het pand Nosestraat 1 zich in een historisch waardevolle bebouwde context. Binnen deze omgeving is het pand met beschermde bovengevel en bedaking echter geen beeldbepalend en toonaangevend bouwvolume. De in de jaren 1960 verbouwde begane grond werkt storend in het straatbeeld, de beschermde bovenbouw refereert wegens de ingrijpende aanpassingen in de jaren 2000 slechts nog in beperkte mate aan de voor de Antwerpse binnenstad typerende historische bebouwing (historische en architecturale waarde). De waardevolle context van de omgeving wordt gevrijwaard door de erkenning als CHE-zone in het Gewestplan.

De voorgevel had reeds op het moment van bescherming een relatief beperkte erfgoedwaarde die zich louter manifesteerde in de bovenste geledingen van de gevel en de bedaking. Na de bescherming gebeurden ingrijpende verbouwingen die verder afbreuk deden aan de erfgoedwaarde van de bovenbouw en bedaking naar uitzicht, geleding en bouwmethode.

Hieruit kan geconcludeerd worden dat op basis van de huidige selectiecriteria de erfgoedwaarden van de bovengevel en bedaking van het pand, Nosestraat 1 in Antwerpen, ontoereikend is op Vlaams niveau voor een bescherming als monument. De bescherming van de bovengevel en bedaking als monument wordt opgeheven omwille van het algemeen belang.

3.2. Registratie van de erfgoedwaarden die verloren gaan

De erfgoedwaarden zijn niet verloren gegaan, maar zijn ontoereikend op Vlaams niveau voor een bescherming als monument. Deze erfgoedwaarden zijn in voldoende mate gedocumenteerd en geregistreerd in dit inhoudelijk opheffingsdossier en in de fotoregistratie bij het ministerieel besluit.

Voor de resterende erfgoedwaarden biedt de ligging binnen de CHE-zone binnenstad Antwerpen (gebied met culturele, historische en esthetische waarde) en de opname in de vastgestelde inventaris bijkomende garanties voor behoud.

3.3. Motivering van de afbakening van de opheffing

De bescherming als monument van de bovengevel (voorgevel) en bedaking van het pand, Nosestraat 1 in Antwerpen, wordt geheel opgeheven. De kadastrale percelen gevat door de opheffing zijn opgenomen in artikel 2 van het ministerieel besluit.

4. BRONNEN

SAA, bouwdoSSIERS, 1886#0160, 2395#181, 18#46389 en 18#85762.

ONROEREND ERFGOED Antwerpen, Beschermingsdossier A/0004/32, Geografisch pakket Antwerpen (AGENTSCHAP ONROEREND ERFGOED, 1976).

ONROEREND ERFGOED: *adviesdossier – Antwerpen - Nosestraat 1 - Sint-Paulusklooster - verbouwen van het Sint-Paulusklooster tot verhuurappartementen* [online], <https://id.erfgoed.net/archief/dossiers/72432> (geraadpleegd op 5 januari 2023).

ONROEREND ERFGOED: *adviesdossier – Antwerpen - Nosestraat 1 – verbouwen klooster-regularisatie* [online], <https://id.erfgoed.net/archief/dossiers/71853> (geraadpleegd op 5 januari 2023).

DE HOUWER V. & DEPUYDT K. 2019: *Doelmatigheidsanalyse Gevels en bedakingen*. Eindrapport, Onderzoeksrapporten agentschap Onroerend Erfgoed 112.

STEENMEIJER ARCHITECTEN 2017: *Beheersplan Sint Pauluskerk, Calvarieberg, tuin en poortgebouw* [online], [Antwerpen - Sint-Pauluskerk, calvarieberg, tuin en poortgebouw | Plannen | Onroerend Erfgoed](#) (geraadpleegd op 5 januari 2024).

5. BIJLAGEN BIJ HET INHOUDELIJK DOSSIER

5.1. Omgevingsplan

5.2. Fotobijlage

De fotoregistratie van de fysieke toestand, gevoegd als bijlage bij het ministerieel besluit, bevat alle relevante foto's voor dit dossier. Er is geen afzonderlijke fotobijlage bij het dossier gevoegd.

5.3. Documentatie

De documentatie bij het inhoudelijk opheffingsdossier bevat bijkomend materiaal zoals kaarten, postkaarten, archieffoto's, bouwplannen, kadastermutaties, hoogtemodellen, e.d. dat het dossier verder onderbouwt of illustreert.